

Vissa säkerhetspolitiska frågor

Sammanfattning

I föreliggande betänkande behandlar utskottet ett antal frågor avseende Sveriges säkerhetspolitik. Dessa frågor har väckts med anledning av ett antal motionsyrkanden från de allmänna motionsperioderna för riksmötena 2007/08, 2008/09 och 2009/10. Utskottet väljer i detta betänkande att hantera främst motionsyrkanden om globala utmaningar, nedrustning och massförstörelsevapen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottet	5
Samverkan och internationell säkerhet	5
Sveriges säkerhetspolitiska vägval i en globaliserad värld	5
Konfliktlösning, förtroendeskapande åtgärder och försoning	6
Internationell samverkan och den vidgade hotkatalogen	6
Utskottets överväganden	7
Sveriges deltagande i internationella säkerhetsskapande insatser	7
Genusfrågor och FN-resolution 1325	9
FN:s säkerhetsfrämjande insats i Afghanistan (ISAF)	10
Europeiska unionens freds- och säkerhetsskapande insatser	10
Utskottets överväganden	11
Globala utmaningar	11
En värld fri från massförstörelsevapen	11
Utskottets överväganden	12
Reservation	20
Globala utmaningar, punkt 2 (s, v, mp)	20
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	23
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	23
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	23
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	24

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Samverkan och internationell säkerhet

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:U210, 2007/08:U349 yrkande 32, 2007/08:U352 yrkande 8, 2007/08:Sf348 yrkande 3, 2008/09:U283, 2008/09:Fö293 yrkande 10, 2009/10:U214, 2009/10:U233, 2009/10:U236, 2009/10:U251 yrkandena 1–3, 2009/10:U264 yrkandena 1 och 2, 2009/10:U277 yrkandena 1, 2 och 6–8, 2009/10:U279, 2009/10:U280, 2009/10:U306, 2009/10:U329, 2009/10:U338 yrkandena 1–6, 2009/10:U340 yrkandena 34, 41–43 och 71, 2009/10:Fö263 yrkande 2 och 2009/10:MJ468 yrkande 13.

2. Globala utmaningar

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:U231 och 2009/10:U340 yrkandena 44, 45 och 49.

Reservation (s, v, mp)

Stockholm den 18 februari 2010

På utrikesutskottets vägnar

Holger Gustafsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gustav Blix (m), Carina Hägg (s), Anne-Marie Pålsson (m), Kerstin Lundgren (c), Fredrik Malm (fp), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Holger Gustafsson (kd), Christian Holm (m), Hans Linde (v), Carin Runeson (s), Rosita Runegrund (kd), Mats Sander (m), Olle Thorell (s), Ameer Sachet (s), Marietta de Pourbaix-Lundin (m) och Max Andersson (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Propositionen remitterades i sin helhet till försvarsutskottet. Utrikes- och försvarsutskotten beslutade därefter – med stöd av 4 kap. 8 § riksdagsordningen – att bereda propositionens delar vad gäller säkerhetspolitikens mål m.m. jämte tillhörande motioner i ett sammansatt utrikes- och försvarsutskott (bet. 2004/05:UFöU2 Sveriges säkerhetspolitik).

I betänkande 2005/06:UU18 Vissa aspekter på svensk säkerhetspolitik behandlade utrikesutskottet mot denna bakgrund motionsyrkanden från den allmänna motionstiden för riksmötet 2005/06.

I betänkande 2008/09:UU11 Vissa säkerhetspolitiska frågor behandlade utrikesutskottet ett antal motionsyrkanden angående vissa aspekter på svensk säkerhetspolitik från de allmänna motionstiderna för riksmötena 2006/07, 2007/08 och 2008/09. Därutöver behandlade utskottet regeringens skrivelse 2008/09:137 Sveriges samarbete med Nato inom Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR), Partnerskap för fred (PFF) och krishanteringsinsatser.

I föreliggande betänkande behandlar utskottet ett antal frågor avseende Sveriges säkerhetspolitik. Dessa frågor har väckts med anledning av ett antal motionsyrkanden från de allmänna motionsperioderna för riksmötena 2007/08, 2008/09 och 2009/10.

Utskottet

Samverkan och internationell säkerhet

I detta avsnitt behandlar utskottet ett antal grundläggande säkerhetspolitiska utgångspunkter och ett flertal aspekter på konfliktlösning och försöringsskapande åtgärder i länder och områden som har härjats av krig och konflikter. Frågeställningarna har väckts genom ett antal motionsyrkanden som inledningsvis redovisas i korta ordalag, varefter utskottet redogör för sina överväganden.

Sveriges säkerhetspolitiska vägval i en globaliserad värld

I kommittémotion 2009/10:U340 (s) yrkande 41 anför Socialdemokraterna att en modern svensk säkerhetspolitik ska innehålla följande element: ett militärt alliansfritt Sverige, ett ökat samarbete i Norden, en aktiv Östersjöpolitik, ett stärkt Europasamarbete och ett starkare Förenta nationerna. Socialdemokraterna anser vidare att den svenska militära alliansfriheten har tjänat och tjänar oss väl. Militär alliansfrihet betyder inte passivitet. Mot bakgrund av förändringarna i omvärlden har Sveriges säkerhetspolitiska linje flera gånger uppdaterats. Den beskrivning av svensk säkerhetspolitik som fyra partier under socialdemokratisk ledning kom överens om 2002, och som senare bekräftades av en bred enighet i Försvarsberedningen, är fortfarande giltig. Det är viktigt att vi inte svävar på målet om vårt lands säkerhetspolitiska grundhållning.

I kommittémotion 2009/10:Fö263 (s) yrkande 2 anför Socialdemokraterna att ett trovärdigt försvar är ett viktigt säkerhetspolitiskt instrument. Det verkar avskräckande genom att visa för omvärlden att Sverige är berett att självt försvara sin nationella integritet och sitt självbestämmande. Därmed utgör det också en grund för en trovärdig militär alliansfrihet. Det svenska försvaret bidrar vidare till en säkrare värld genom insatser för fred och säkerhet i konflikttrabbade områden. Ett trovärdigt försvar måste, menar Socialdemokraterna, ständigt förändras beroende på den aktuella säkerhetspolitiska situationen. Utformningen av och storleken på försvaret ska styras av de hot som kan bli aktuella mot Sverige. Deltagande i internationella insatser ska ske med försvarets ordinarie förband, där dessa bedöms kunna erbjuda ett mervärde för insatsen.

I den enskilda motionen 2009/10:U214 (c) anser motionärerna att svenskt medlemskap i Nato bör analyseras skyndsamt.

I den enskilda motionen 2009/10:U236 (m) efterlyser motionärerna en översyn av förutsättningarna för svenskt medlemskap i Nato.

I den enskilda motionen 2009/10:U280 (m) anför motionären att förutsättningarna för ett framtida svenskt Natomedlemskap bör ses över.

I den enskilda motionen 2009/10:U306 (m) anför motionären att Sverige bör söka medlemskap i försvarsalliansen Nato.

I flerpartimotion 2009/10:U329 (m, c, fp, kd) anføres att Sverige ska ansöka om medlemskap i försvarsalliansen Nato.

Konfliktlösning, förtroendeskapande åtgärder och försoning

I den enskilda motionen 2009/10:U251 (mp) yrkande 1 anser motionärerna att en uppbyggnad av nationella resurser som kan användas till att förebygga väpnade konflikter i olika konfliktområden i världen bör prioriteras.

I den enskilda motionen 2009/10:U251 (mp) yrkande 2 efterlyser motionärerna en uppbyggnad av en ”International Prevention Group”.

I den enskilda motionen 2009/10:U251 (mp) yrkande 3 anser motionärerna att regeringen stegvis bör avsätta ekonomiska resurser för en uppbyggnad av strukturer, mekanismer och processer för förebyggande av väpnad konflikt.

I kommittémotion 2009/10:U340 (s) yrkande 71 anför Socialdemokraterna att Afrikas horn, Djibouti, Eritrea, Etiopien, Somalia och Sudan präglas av både interna och gränsöverskridande konflikter. Sverige ingår i kontaktgruppen för Somalia och har byggt upp ett förtroende som ställer krav på ett ansvarsfullt agerande. Viktiga förutsättningar för en hållbar lösning i dessa områden är att kunna bygga upp en fungerande rättsstat med demokratiska institutioner och på demokratiska grundvalar. Socialdemokraternas krav på att politiska fångar, såsom Dawit Isaak i Eritrea, omedelbart bör frisläppas, är exempel på detta.

Internationell samverkan och den vidgade hotkatalogen

I partimotion 2009/10:MJ468 (v) yrkande 13 anför Vänsterpartiet att riskerna för konflikter på grund av klimatförändringarna måste föras högre upp på den internationella politiska agendan.

I den enskilda motionen 2007/08:U210 (c) anser motionärerna att Sverige i FN bör driva på för en internationell deklaration mot terrordåd.

I kommittémotion 2007/08:U349 (s) yrkande 32 anför Socialdemokraterna att det finns dokumenterade exempel på CIA-läger och CIA-flygningar av fångar till länder där förhör kan genomföras med betydligt hårdare metoder än vad som skulle vara möjligt i amerikanska fångelser, en form av tortyr på entreprenad. Socialdemokraterna är ytterst kritiska till detta sätt att förhålla sig till internationell rätt och internationella förbud mot tortyr.

I kommittémotion 2007/08:U352 (s) yrkande 8 anför Socialdemokraterna att kampen mot terrorismen präglade den internationella agendan sedan terrorattentatet den 11 september 2001. Det öppna samhället, demokratin och tryggheten utmanas, menar Socialdemokraterna, av den internationella terrorismen. Kampen mot terrorismen är en gemensam angelägenhet och kräver samarbete mellan stater och internationella organisationer,

där FN har en central roll. För att denna kamp ska lyckas måste den bygga på respekt för de mänskliga rättigheterna och folkrätten. Den gemensamma kampen mot terrorism skadas när den förs utan hänsyn till de värden den ska försvara. Kampen mot terrorismen får inte bli en ridå bakom vilken man begår grova övergrepp.

I kommittémotion 2007/08:Sf348 (s) yrkande 3 anför Socialdemokraterna att Sveriges regering måste följa upp och internationellt agera för att se till att terrorism inte ges förutsättningar att hindra migrationens positiva sidor.

I den enskilda motionen 2008/09:U283 (c) anför motionären att terror-dåd bör benämnas vid deras rätta namn och regeringen bör arbeta för att detta sprider sig.

I kommittémotion 2009/10:U340 (s) yrkande 34 anför Socialdemokraterna att rättssäkerheten för den enskilde individen måste vara tydlig i kampen mot terrorismen. Vår gemensamma kamp mot terrorismen, anser Socialdemokraterna, skadas när den förs utan hänsyn till de värden den ska försvara – exempelvis som i det amerikanska lägret Guantanamo.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att frågor om samverkan och internationell säkerhet har behandlats i utskottets betänkande 2005/06:UU9 *Internationell terrorism* och 2008/09:UU11 *Vissa säkerhetspolitiska frågor* och anser, mot denna bakgrund, att yrkandena härmed får anses vara besvarade och kan behandlas med förenklad motionsbehandling enligt de riktlinjer som fastslagits av riksdagen med anledning av Riksdagskommitténs betänkande (2005/06:RS3). Utskottet anser att motionerna 2009/10:U340 (s) yrkande 41, 2009/10:Fö263 (s) yrkande 2, 2009/10:U214 (c), 2009/10:U236 (m), 2009/10:U280 (m), 2009/10:U306 (m), 2009/10:U329 (m, c, fp, kd), 2009/10:U251 (mp) yrkandena 1–3, 2009/10:U340 (s) yrkande 71, 2009/10: MJ468 (v) yrkande 13, 2007/08:U210 (c), 2007/08:U349 (s) yrkande 32, 2007/08:U352 (s) yrkande 8, 2007/08:Sf348 (s) yrkande 3, 2008/09:U283 (c) samt 2009/10:U340 (s) yrkande 34 kan avstyrkas.

Sveriges deltagande i internationella säkerhetsskapande insatser

I detta avsnitt behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden rörande Sveriges deltagande i internationella säkerhetsskapande insatser. Utskottet vill inledningsvis framhålla att den internationella fredsfrämjande verksamheten är en viktig del av svensk säkerhetspolitik. Sverige vill aktivt bidra till internationell fred och säkerhet och deltar i dag i både militära och civila

insatser under FN:s, EU:s och Natos ledning. Det svenska deltagandet i internationella insatser stärker vår egen säkerhet och bidrar till Försvarsmaktens utveckling.

Utskottet vill inledningsvis även klarlägga att Sverige lämnar bidrag med väpnade styrkor till de FN-sanktionerade insatserna i Afghanistan, International Security Assistance Force for Afghanistan (ISAF), den Nato-ledda fredsfrämjande styrkan i Kosovo (Kosovo Force, Kfor) och den EU-ledda insatsen för att stävja sjöröveriet utanför Somalias kust (Operation Atalanta).¹

Därutöver deltar Sverige med två personer i FN:s civila stödmission i Afghanistan (Unama), fem observatörer och en medical assistant i den FN-ledda insatsen i Indien och Pakistan (Unmogip), fyra observatörer i den FN-ledda insatsen i Kongo (Monuc), sju observatörer i den FN-ledda insatsen i Mellanöstern (Untso), två observatörer i den FN-ledda insatsen i Nepal (Unmin), fem delegater till Neutral Nations Supervisory Commission (NNSC) som har till uppgift att upprätthålla stilleståndsmekanismen mellan Nord- och Sydkorea samt tre observatörer i den FN-ledda insatsen i Sudan (Unmis).

¹ Sedan riksmötet 1998/99 har det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet inalles vid 20 tillfällen sammanställt betänkanden kring svenskt deltagande i internationella insatser: 2001/02:UF6U2 *Svenskt deltagande i en säkerhetsstyrka i Afghanistan*, 2001/02:UF6U3 *Fortsatt svenskt deltagande i en internationell säkerhetsstyrka i Afghanistan*, 2002/03:UF6U1 *Fortsatt svenskt deltagande i en internationell säkerhetsstyrka i Afghanistan*, 2002/03:UF6U2 *Svenskt deltagande i en EU-ledd styrka i demokratiska republiken Kongo*, 2003/04:UF6U1 *Svenskt deltagande i Förenta nationernas mission i Liberia*, 2003/04:UF6U2 *Fortsatt svenskt deltagande i en internationell säkerhetsstyrka i Afghanistan*, 2004/05:UF6U1 *Operation Althea*, 2005/06:UF6U1 *Utökad svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan (ISAF) i Afghanistan*, 2005/06:UF6U2 *Svenskt deltagande i en EU-ledd militär förstärkningsstyrka till stöd för FN-insatsen i Demokratiska republiken Kongo*, 2006/07:UF6U1 *Svenskt deltagande i Förenta nationernas insats i Libanon*, 2006/07:UF6U2 *Fortsatt svenskt deltagande i Förenta nationernas insats i Libanon*, 2006/07:UF6U3 *Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan*, 2007/08:UF6U1 *Svenskt deltagande i Förenta nationernas och Afrikanska unionens gemensamma fredsfrämjande insats i Darfur*, 2007/08:UF6U2 *Svenskt deltagande i Europeiska unionens militära insats i Tchad och Centralafrikanska republiken*, 2007/08:UF6U5 *Fortsatt svenskt deltagande i Europeiska unionens militära insats i Tchad och Centralafrikanska republiken*, 2008/09:UF6U1 *Fortsatt svenskt deltagande i internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF)*, 2008/09:UF6U2 *Fortsatt svenskt deltagande i fredsstyrkan i Kosovo (Kfor)*, 2008/09:UF6U3 *Svenskt deltagande i EU:s marina insats utanför Somalias kust*, 2009/10:UF6U1 *Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF)*, 2009/10:UF6U2 *Fortsatt svenskt deltagande i den internationella fredsstyrkan i Kosovo (Kfor)*. Utrikesutskottet har på egen hand sammanställt betänkanden rörande svenskt deltagande i internationella insatser i 1996/97:UU5 *Svenskt deltagande i fredsstyrka efter IFOR i Bosnien-Hercegovina*, 2002/03:UU14 *Svenskt deltagande i en EU-ledd styrka i Makedonien*, 2002/03:UU15 *Svenskt deltagande i Förenta nationernas fredsoperation i Demokratiska republiken Kongo*, 2003/04:UU8 *Fortsatt svenskt deltagande i en internationell säkerhetsstyrka i Afghanistan*, 2004/05:UU5 *Fortsatt svenskt deltagande i FN:s mission i Liberia*, 2005/06:UU11 *Fortsatt svenskt deltagande i FN:s mission (UNMIL) i Liberia*, 2005/06:UU23 *Fortsatt svenskt bidrag till den EU-ledda militära krishanteringsinsatsen Althea i Bosnien och Hercegovina*, 2006/07:UU7 *Den svenska Kosovostyrkans deltagande i den EU-ledda insatsen i Bosnien och Hercegovina*. Därutöver har det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet behandlat mer övergripande frågor som rör det svenska deltagandet i internationella fredsfrämjande insatser i 1998/99:UF6U1 *Sveriges säkerhetspolitik*, 2001/02:UF6U1 *Sveriges säkerhetspolitik*, 2004/05:UF6U2 *Sveriges säkerhetspolitik*, 2007/08:UF6U3 *Svenskt deltagande i den nordiska stridsgruppen*, 2007/08:UF6U4 *Nationell strategi för svenskt deltagande i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet*.

Genusfrågor och FN-resolution 1325

I den enskilda motionen 2009/10:U233 (s) konstaterar motionärerna att den nationella handlingsplanen för resolution 1325 från 2006 är mycket omfattande. För att mer effektivt genomföra resolution 1325 i praktiken är det nödvändigt, menar motionärerna, att prioritera. Såväl nationellt som internationellt har mycket fokus lagts på behovet av ett ökat skydd av kvinnor i konfliktområden och behovet av fler kvinnor i internationella missioner och insatser. I den förnyade handlingsplanen läggs extra vikt vid dessa områden. Denna prioritering är mycket välkommen. Motionärerna menar dock att det empiriska underlaget för jämförelseanalyser är undermåligt, varvid en studie om nuläget är av yttersta vikt. Därtill bör en rejäl könsuppdelad statistik med konkreta mål inklusive uppföljning av könsfördelning införlivas i den förnyade handlingsplanen.

I kommittémotion 2009/10:U340 (s) yrkande 42 anför Socialdemokraterna att det i arbetet med mänsklig säkerhet oftast saknas det genusperspektiv som behövs för att se skillnader i mäns och kvinnors säkerhetsbehov. Oftast är det kvinnors situation som osynliggjorts. Kvinnor och barn är de som drabbas hårdast i en konflikt. Systematiska våldtäkter och massvåldtäkter används som ett vapen i konflikter, och det drabbar naturligtvis den utsatta individen oerhört hårt men också hela samhället. Betydande resurser måste satsas på de behov som kvinnor och flickor har av skydd och stöd under och efter en konflikt.

I den enskilda motionen 2009/10:U264 (kd) yrkande 1 anför motionären att regeringen bör verka för att EU fullt ut implementerar resolution 1325.

I den enskilda motionen 2009/10:U264 (kd) yrkande 2 anför motionären att det inom EU bör sättas upp tydliga mål i syfte att implementera resolutionen vid hantering av olika konflikter.

I den enskilda motionen 2009/10:U277 (fp) yrkande 1 anför motionärerna att regeringen ska arbeta för att alla FN:s medlemsländer ska anta och uppfylla resolution 1325.

I den enskilda motionen 2009/10:U277 (fp) yrkande 2 anför motionärerna att ett genusperspektiv måste integreras i all fredsfrämjande verksamhet.

I den enskilda motionen 2009/10:U277 (fp) yrkande 6 anför motionärerna att Sverige i alla internationella insatser bör erbjuda stöd och rehabilitering på plats åt våldtagna kvinnor.

I den enskilda motionen 2009/10:U277 (fp) yrkande 7 anför motionärerna att Sverige bör arbeta för att fler kvinnor ska finnas med i Sveriges internationella styrkor.

I den enskilda motionen 2009/10:U277 (fp) yrkande 8 anför motionärerna att genusfrågor bör få ett större utrymme i utbildningen av insatsstyrkorna.

FN:s säkerhetsfrämjande insats i Afghanistan (ISAF)

I den enskilda motionen 2009/10:U279 (m) anför motionären att en svensk fredskår, som kan vara ett komplement i biståndsarbetet, bör införas.

I kommittémotion 2008/09:Fö293 (s) yrkande 10 efterlyser Socialdemokraterna en utvärdering av arbetet med säkerhetssektorsreformer i Afghanistan.

I kommittémotion 2009/10:U338 (mp) yrkande 1 anför Miljöpartiet att regeringen måste återkomma till riksdagen med en tydligare målsättning för den svenska civila och militära insatsen i Afghanistan, inklusive en s.k. Exit Strategy för den svenska och den internationella militära verksamheten.

I kommittémotion 2009/10:U338 (mp) yrkande 2 understryker Miljöpartiet behovet av en internationell Exit Strategy för regionen som bl.a. ska innehålla att de afghanska och pakistanska regeringarna successivt övertar sin egen säkerhet i området.

I kommittémotion 2009/10:U338 (mp) yrkande 3 anför Miljöpartiet att regeringen måste verka för att FN tar initiativ till att fredsförhandlingar inleds med alla parter i konflikten i Afghanistan.

I kommittémotion 2009/10:U338 (mp) yrkande 4 anför Miljöpartiet att Sverige ska vara i Afghanistan på ett rent FN-mandat som har till syfte att bidra till fred och säkerhet.

I kommittémotion 2009/10:U338 (mp) yrkande 5 anför Miljöpartiet att regeringen i kontakter med företrädare för den amerikanska regeringen ska kräva att USA:s krigföring i Afghanistan måste upphöra.

I kommittémotion 2009/10:U338 (mp) yrkande 6 anför Miljöpartiet att det civila biståndet kraftigt bör öka och den militära insatsen i Afghanistan samtidigt gradvis bör avvecklas.

Europeiska unionens freds- och säkerhetsskapande insatser

I kommittémotion 2009/10:U340 (s) yrkande 43 anför Socialdemokraterna att det under många år har varit en hörnsten i socialdemokratisk utrikespolitik att FN:s säkerhetsråd har ett huvudansvar för internationell fred och säkerhet. EU har utvecklats till en stor global aktör och bör samarbeta och stödja FN. Om det förebyggande arbetet misslyckas måste vi vara beredda att även agera för att hindra eller begränsa en krissituation eller konflikt. EU:s medlemsländer bidrar till gemensamma insatsstyrkor för att skapa fred vid kriser i världen. De ska stärkas med civila delar för att tidigt kunna stärka ett samhälles civila grundfunktioner efter en konflikts eller katastrofs akuta fas. Socialdemokraterna har vidare även aktivt drivit på en förstärkning av EU:s kris- och konflikthanteringsförmåga också utanför EU:s gränser, samt att den kan ställas till FN:s förfogande.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att frågor rörande Sveriges deltagande i internationella säkerhetsskapande insatser har behandlats i utskottets betänkanden 2008/09:UU11 *Vissa säkerhetspolitiska frågor* och 2009/10:UFöU1 *Fortsett svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF)* och anser, mot denna bakgrund, att yrkandena härmed får anses vara besvarade och kan behandlas med förenklad motionsbehandling enligt de riktlinjer som fastslagits av riksdagen med anledning av Riksdagskommitténs betänkande (2005/06:RS3). Utskottet anser att motionerna 2009/10:U233 (s), 2009/10:U340 (s) yrkande 42, 2009/10:U264 (kd) yrkandena 1 och 2, 2009/10:U277 (fp) yrkandena 1, 2 och 6–8, 2009/10:U279 (m), 2008/09:Fö293 (s) yrkande 10, 2009/10:U338 (mp) yrkandena 1–6 samt 2009/10:U340 (s) yrkande 43 kan avstyrkas.

Globala utmaningar

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsyrkanden om bl.a. Blixkommissionens rekommendationer, upprättandet av en kärnvapenfri zon i Europa, ett tolvpunktsprogram för nedrustning m.m.

En värld fri från massförstörelsevapen

I den enskilda motionen 2009/10:U231 (s) anser motionärerna att Sverige bör undersöka förutsättningarna för att i lämplig form väcka frågan om en kärnvapenfri zon i Europa, helst tillsammans med andra europeiska stater.

I kommittémotion 2009/10:U340 (s) yrkande 44 anför Socialdemokraterna att regeringen tydligt borde visa sin vilja att ställa sig bakom den nedrustningstradition som så länge varit en hörnsten i svensk utrikespolitik. Det är alarmerande, menar Socialdemokraterna, att världens militärutgifter återigen ökar och har stigit med 45 % sedan 1999 enligt Sipri. Det internationella nedrustningsarbetet måste ta ny fart. Mer måste göras. Kärnvapenhotet är långt ifrån avvärjt. Tvärtom har det ökat.

I kommittémotion 2009/10:U340 (s) yrkande 45 anför Socialdemokraterna att målet är en fullständig avveckling av massförstörelsevapen, såväl biologiska och kemiska som nukleära. Att förhindra spridning är en viktig del av nedrustningsarbetet. För att nå detta måste kärnvapenmakterna omedelbart minska innehavet. De samlade kärnvapenstyrkorna i världen, främst USA:s och Rysslands, skulle kunna förstöra allt liv på jordklotet flera gånger om. Enligt Blixkommissionen uppgår världens samlade aktiva och utplacerade kärnstridsmissiler till omkring 12 000. Det ligger i mänsklighetens och världssamfundets intresse för överlevnad och gemensam säkerhet att alla kärnvapen elimineras.

I kommittémotion 2009/10:U340 (s) yrkande 49 presenterar Socialdemokraterna ett tolvpunktsprogram för nedrustning som bl.a. föreskriver att Sverige bör bedriva massiva påtryckningar i alla relevanta internationella forum för att få de erkända kärnvapenstaterna att nedrusta sina arsenaler, att Sverige bör verka för ett internationellt förbud mot klusterbomber, att Sverige bör intensifiera sina ansträngningar i arbetet för att minska antalet små och lätta vapen, att regeringen bör anta ett övergripande handlingsprogram för nedrustning som ska syfta till att ett toppmöte om nedrustning i enlighet med rekommendation nr 59 äger rum inom FN:s ram inom en treårsperiod.

Utskottets överväganden

Utskottet vill inledningsvis ge sitt stöd till den amerikanske presidenten Barack Obamas vision, vilken framfördes i ett tal i Prag i april 2009, om en värld fri från massförstörelsevapen.² Utskottet välkomnar även utrikesminister Carl Bildts och den polske utrikesministern Radek Sikorskis uppmaning till Ryssland och USA, vilken framfördes i *New York Times* i februari 2010,³ att arbeta för en väsentlig reduktion av antalet taktiska kärnvapen i Europa, som ett första steg på vägen mot ett avskaffande av denna typ av vapen. Ett viktigt led i detta arbete är, anförde Bildt och Sikorski, upprättandet av en regim för rustningskontroll av taktiska kärnvapen. De bägge utrikesministrarna riktade även en uppmaning till Moskva att dra tillbaka taktiska kärnvapen från de delar av Ryska federationen (Kaliningrad-oblacen och Kolahalvön) som gränsar till medlemsstater i EU.

Utskottet anser att spridningen av massförstörelsevapen (kärnvapen och kemiska och biologiska vapen) utgör ett av de största hoten mot internationell fred och säkerhet. De fem erkända kärnvapenstaterna (Frankrike, Kina, Sovjetunionen [t.o.m. 1991, därefter Ryssland], Storbritannien och USA) har i enlighet med icke-spridningsavtalet av kärnvapen från 1970 förbundit sig att inte sprida dessa till andra stater och inte heller sprida relaterad kunskap eller teknik i annat än fredliga syften (t.ex. för uppbyggnad av kärnkraftverk eller inom sjukvården). Övriga stater, förutom Indien, Israel och Pakistan, vilka har vägrat att skriva på avtalet, har åtagit sig att inte heller utveckla eller anskaffa kärnvapen.⁴ Detta avtal till trots fortsätter ett flertal stater att eftersträva en egen kärnvapenkapacitet. Indien provsprängde kärnvapen 1974 och 1998, Pakistan 1998 och Nordkorea 2006 och 2009.

² Visionen om en värld fri från massförstörelsevapen har bl.a. även framförts i en artikel i *Wall Street Journal* den 15 januari 2008 ("Toward a Nuclear Free World"), av f.d. utrikesministern Henry Kissinger, senatorn Sam Nunn, f.d. försvarsministern William J. Perry, och f.d. utrikesministern George P. Schultz.

³ Carl Bildt och Radek Sikorski, "Next, the Tactical Nukes", *New York Times*, 1/2-2010.

⁴ Nordkorea skrev på avtalet 1985 men anser sig ha frånträtt det 2003.

Utskottet vill understryka betydelsen av att icke-spridningsavtalet upprätthålls och iakttas. Målet för det internationella samfundets arbete med nedrustning och icke-spridning måste vara att alla former av massförstörelsevapen avvecklas. Det är angeläget, anser utskottet, att fortsatt spridning av relevanta komponenter och kunskap för framställning av kärnvapen och andra former av massförstörelsevapen förhindras. Det internationella samfundet får inte förtrötts i arbetet med att förmå alla stater att avstå från att anskaffa och utveckla dessa vapen.

Utskottet ser med särskild oro på spridningen av massförstörelsevapen till politiskt instabila och i vissa fall svaga och sönderfallande stater, s.k. *failing states*. Utskottet anser att det internationella samfundets arbete måste intensifieras härvid och ser med stor oro på utvecklingen i Iran, Nordkorea, Pakistan och andra stater.

De humanitära konsekvenserna av ett eventuellt användande av massförstörelsevapen i regionala konflikter kommer att bli mycket omfattande. Det är därför angeläget att svaga och sönderfallande stater, vars relationer med närliggande stater ofta är konfliktfyllda, förhindras att få tillgång till dessa vapen.

Spridning av massförstörelsevapen till svaga och sönderfallande stater, liksom till stater med totalitära regimer vars politiska makt och legitimitet vilar på en repressiv och bräcklig grund, kan även medföra att dessa vapen kommer i extremisters och terroristers händer. Det internationella samfundet har ett stort ansvar att samfällt verka för att massförstörelsevapen inte kommer till användning vid eventuella framtida terrorattentat. En sådan utveckling framstår som ytterst skrämmande, i synnerhet i ljuset av de omfattande terrorhandlingar som på senare år har genomförts i bl.a. New York, Istanbul, Madrid, London och Bombay.

Det är mot denna bakgrund av stor vikt att de s.k. sexpartssamtalen kring en eliminering av Nordkoreas nukleära kapacitet snarast återupptas, liksom att FN:s och EU:s förhandlingar med Iran fortgår och kan leda fram till en lösning som innebär att icke-spridningsavtalet kan upprätthållas.

Det internationella samfundet har konstaterat att Iran inte har uppfyllt sina åtaganden vad avser kärnteknisk verksamhet, och frågan har därför, i enlighet med IAEA:s stadgar, rapporterats till FN:s säkerhetsråd. Säkerhetsrådet har, i sin tur, i en i december 2006 enhälligt antagen, bindande resolution (1737) krävt att Iran tar ett antal steg, bl.a. en frysning av all verksamhet kring anrikning av uran. Dessa krav upprepades i mars 2007 i resolution 1747 och ett år senare i resolution 1803 om icke-spridning. I de senare resolutionerna krävs, förutom att Iran ska avbryta all verksamhet relaterad till anrikning, att Iran också avslutar verksamhet som har med upparbetning eller tungt vatten (inklusive konstruktion av en tungvattenreaktor) att göra. Dessa tre resolutioner innehåller också sanktioner på ett antal olika områden, fokuserade på de kärn- och missiltekniska programmen. Den i september 2008 antagna säkerhetsrådsresolutionen 1835 bekräftar det som Iran har ålagts i tidigare antagna resolutioner.

FN:s säkerhetsråd antog därutöver i juli 2006 resolution 1696 om stärkt exportkontroll gentemot Iran i fråga om produkter som skulle kunna användas för landets kärntekniska program och missilprogram. EU:s ministerråd har beslutat att EU:s medlemsländer ska iaktta största vaksamhet ("utmost vigilance") vid export av sådana produkter. Genom FN-resolutionerna har säkerhetsrådet ålagt FN:s medlemsländer att ytterligare skärpa exportkontrollen gentemot Iran. EU genomför sanktionerna i säkerhetsrådsresolutionerna genom en gemensam ståndpunkt och en rådsförordning.

Utskottet konstaterar att EU och FN:s säkerhetsråd under 2009 har fortsatt att arbeta för att förmå Iran att frysa all spridningskänslig kärnteknisk verksamhet och möjliggöra återupptagna förhandlingar. På liknande sätt har ansträngningar gjorts av det internationella samfundet för att förmå Nordkorea att avveckla sitt kärnvapenprogram.

Nordkoreas missiltest och kärnvapenprov 2006 har fördömts av omvärlden. Sverige och EU står bakom kraven att Nordkorea måste avveckla alla kärnvapenprogram på ett fullständigt, verifierbart och oåterkalleligt sätt. Det gemensamma uttalande som gjordes av deltagarna i de s.k. sexpartsamtalen i september 2005, i vilket Nordkorea går med på en avveckling, måste genomföras.

Utskottet konstaterar att EU under 2009 har fortsatt att ge stöd till sexpartsprocessen som syftar till att lösa frågan om Nordkoreas kärnvapenprogram. EU har uttryckt stöd för arbetet med att uppnå en fullständig och verifierbar nedmontering av Nordkoreas kärntekniska anläggningar samt för IAEA:s utökade roll i verifieringsarbetet.

Utskottet anser att Nordkoreas ensidiga beslut i april 2009 att avbryta de pågående internationella samtalen om kärnvapenprogrammet samt utvisa de internationella observatörerna från IAEA ger skäl till stor oro. Det missiltest som genomfördes i april 2009, liksom den andra provsprängningen (sedan 2006) av en kärnvapenladdning den 25 maj 2009, är likaledes oroväckande och har fördömts av Sverige, EU och FN:s säkerhetsråd.

FN:s säkerhetsråd har tidigare antagit resolution 1718 (2006) om Nordkorea. Genom denna har förbud införts mot bl.a. överföringar till Nordkorea av tyngre militär utrustning och produkter som skulle kunna användas för landets program för massförstörelsevapen och missiler samt av lyxvaror. Resolutionen förbjuder också finansiella tjänster knutna till sådana överföringar. EU har antagit en gemensam ståndpunkt och en rådsförordning för att på EU-planet följa upp åliggandena enligt resolution 1718.

Utskottet vill understryka att hotet från massförstörelsevapen är gränsöverskridande. Endast genom en väl fungerande internationell samverkan kan de redan omfattande internationella juridiska regelverken kring icke-spridning upprätthållas. Samverkan stater emellan är avgörande för det internationella samfundets förmåga att nå en varaktig och hållbar lösning på denna globala ödesfråga.

Utskottet vill i sammanhanget välkomna FN:s säkerhetsråds resolution 1540 (2004) som anger ett antal åtgärder som alla stater har att vidta i syfte att förhindra att terrorgrupper eller andra icke-statliga aktörer kommer i besittning av massförstörelsevapen. Resolutionen syftar även till att förhindra att icke-statliga aktörer får tillgång till produkter som skulle kunna användas för tillverkning av massförstörelsevapen och deras vapenbärare.

I resolutionen slås fast att alla stater ska vidta effektiva åtgärder för att upprätta nationella kontroller i syfte att förhindra spridning av sådana produkter. Säkerhetsrådet har vidare upprättat den s.k. 1540-kommittén med uppgift att rapportera till rådet om resolutionens genomförande. Alla FN:s medlemsländer har uppmanats att informera om steg de tagit eller avser att ta för att implementera resolutionen. Sverige har lämnat sin rapport till kommittén.

Det internationella samarbetet för icke-spridning av massförstörelsevapen sker i enlighet med ett antal multilaterala exportkontrollregimer, som vardera har ett fyrtiotal medlemsländer: Zanggerkommittén (ZAC),⁵ Nuclear Suppliers Group (NSG),⁶ Australiengruppen (AG),⁷ Missilteknologikontrollregimen (MTCR)⁸ och Wassenaararrangemanget (WA).⁹

I regimerna identifieras varor och teknologier som kan missbrukas för framställning av massförstörelsevapen och deras vapenbärare och vars utförsel bör kontrolleras på ett samordnat sätt av medlemsländerna. Verksamheten omfattar också utbyte av information om spridningsrisker och kontakter med tredje land för att främja regimernas icke-spridningsmål-sättningar.

⁵ Zanggerkommittén, som bildades 1974, behandlar frågor om exportkontroll avseende det nukleära icke-spridningsfördraget (NPT). Kommittén fastställer vad som menas med utrustning och materiel som konstruerats för tillverkning av klyvbart material.

⁶ Nuclear Suppliers Group har sitt ursprung i den s.k. Londonklubben, som bildades i mitten av 1970-talet. NSG:s arbete avser exportkontroll av dels sådana produkter som kan användas för framställning av kärnämne för vapenbruk, dels produkter med dubbla användningsområden som kan användas i samband med kärnvapen.

⁷ Australiengruppen bildades 1985 på initiativ av Australien. Dess verksamhet syftar till att harmonisera deltagarländernas exportkontroll för att förhindra spridning av kemiska och biologiska vapen (CBW) till stater och terroristgrupper. Ursprungligen omfattade gruppens verksamhetsområde endast kemikalier och kemisk tillverkningsutrustning. År 1990 beslutades dock att utöka gruppens kontrollistor till att även omfatta mikroorganismer, toxiner och viss tillverkningsutrustning för biologiska stridsmedel.

⁸ Missilteknologikontrollregimen (MTCR) grundar sig på ett amerikanskt initiativ från 1982. Dess verksamhet gäller exportkontroll av fullständiga missilsystem (inklusive ballistiska missiler, raketerna och missiler för rymduppskjutningar samt sondraketer) och andra obemannade luftfarkoster (inklusive kryssningsmissiler och mål- och spaningsplattformar) med en räckvidd på 300 kilometer eller mer. Därutöver kontrolleras komponenter till sådana system och andra produkter som kan användas för produktion av missiler.

⁹ Wassenaararrangemanget (WA) bildades 1996 som en efterträdare till det multilaterala exportkontrollsamarbete som tidigare hade bedrivits inom ramen för Coordinating Committee on Multilateral Export Controls (Cocom). Syftet med regimens verksamhet är att bidra till regional och internationell säkerhet och stabilitet genom att främja transparens och ett ansvarsfullt agerande rörande överföringar av konventionella vapen och produkter med dubbla användningsområden och därigenom undvika destabiliserande ansamlingar.

Utskottet konstaterar att icke-spridningsfördraget, vilket är det mest betydelsefulla avtalet på kärnvapenområdet, innebär att de fem erkända kärnvapenstaterna åtar sig att inte sprida kärnvapen till andra stater och inte heller sprida relaterad kunskap eller teknik annat än i fredliga syften. Samtidigt åtar de sig enligt fördragets artikel VI att nedrusta.

Vid icke-spridningsfördragets översynskonferens 2000 nåddes en överenskommelse om de s.k. 13 stegen mot kärnvapenedrustning, vilka utgör en handlingsplan för nedrustning som kärnvapenstaterna har åtagit sig att genomföra. Den tredje förberedande konferensen inför icke-spridningsfördragets översynskonferens 2010 genomfördes i maj 2009. Under våren 2010 kommer en ny översynskonferens av NPT-avtalet att anordnas. Utskottet välkomnar att regeringen avser att verka för att icke-spridningsavtalet ska stärkas.

Utskottet välkomnar att Sverige verkar för behovet av större och snabbare framsteg i frågor om kärnvapenedrustning och vill i sammanhanget erinra om att FN:s nedrustningskonferens (CD)¹⁰ i Genève i maj 2009 antog ett arbetsprogram som bl.a. ger nya möjligheter att förhandla om ett avtal om förbud mot framställningen av klyvbart material för vapenäändamål (FMCT). Utskottet anser att detta är att betrakta som ett stort och viktigt steg för att föra nedrustningsfrågorna framåt, inte minst därför att nedrustningskonferensens arbete har varit blockerat under tolv år på grund av motsättningar om arbetsprogrammet. Samtidigt är det av största vikt att reglerna mot spridning följs och att inga nya kärnvapenstater tillkommer. FN:s säkerhetsråd har ett särskilt ansvar för att upprätthålla regelverket. Moratorium (frivilligt stopp) för kärnvapentester måste iakttas av samtliga stater i väntan på att provstoppsavtalet¹¹ träder i kraft.

Utskottet vill i sammanhanget även understryka betydelsen av att USA och Ryssland når konkreta resultat i de återupptagna förhandlingarna kring ett nytt avtal som minskar antalet strategiska kärnvapenstridsspetsar och som ersätter Start 1-avtalet,¹² vilket i formell bemärkelse har upphört att gälla efter december 2009.¹³ Utskottet välkomnar de positiva signaler om en förestående uppgörelse mellan USA och Ryssland som kom i början av februari 2010.

Utskottet välkomnar vidare att Sverige kommer att fortsätta att verka för att fördraget och hela icke-spridningsregimen stärks och att alla världens stater tillträder fördraget. Målet är att förhindra att nya länder skaffar kärnvapen och att en effektiv och verifierbar kärnvapenedrustning genomförs. Det motionsvis framförda kravet på upprättande av kärnvapenfria zoner på olika håll i världen är visserligen lovvärda men erbjuder endast

¹⁰ Conference on Disarmament (CD).

¹¹ Comprehensive Test-Ban Treaty (CTBT).

¹² Strategic Arms Reduction Treaty, Start.

¹³ Start 1-avtalet är dock alltså gällande till dess att ett nytt avtal har trätt i kraft.

regionala lösningar på ett problem som är globalt till sin natur. Utskottet anser att målet förblir en värld utan alla former av massförstörelsevapen, dvs. även biologiska och kemiska massförstörelsevapen.

Utskottet noterar att Sverige i mars 2003 tog initiativ till att stärka EU:s gemensamma politik avseende massförstörelsevapen. Detta initiativ resulterade i att EU sedan december 2003 har en strategi och en konkret handlingsplan för att motverka spridningen av sådana vapen. Utskottet konstaterar att Sverige därefter aktivt har deltagit i arbetet med att genomföra denna strategi och handlingsplan. Under 2009 har detta arbete bl.a. resulterat i fortsatta insatser för att främja nedrustning och icke-spridning, inklusive stöd för att stärka internationella konventioner och förbättra deras genomförande. Den s.k. icke-spridningsklausulen i EU:s avtal med tredje land är ett värdefullt komplement.

Utskottet konstaterar att den andra översynskonferensen för konventionen mot kemiska vapen genomfördes i april 2008. Slutdokumentet rör bl.a. den fortsatta förstöringen av kemiska vapen, icke-spridning och den fortsatta inspektionsverksamheten. Sverige, och EU, bidrar till det pågående arbetet med att förstöra alla lager av kemiska vapen.

Utskottet konstaterar att Sverige är en aktivt bidragande part till det internationella samarbetet inom ramen för *Proliferation Security Initiative* (PSI), vilket syftar till att motverka spridningen av massförstörelsevapen genom ingripanden mot misstänkta sjö-, luft- och landtransporter.

Utskottet konstaterar vidare att Sverige aktivt har deltagit i den s.k. koalitionen för en ny agenda (*New Agenda Coalition*, NAC), vilken bl.a. verkar för att den 13-stegshandlingsplan för kärnvapenedrustning som antogs 2000 vid översynskonferensen för NPT-avtalet ska genomföras. NAC har även med framgång lagt fram förslag till resolutioner i FN:s generalförsamlings första utskott (2000, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 och 2009), vilka bl.a. har syftat till att befästa överenskommelserna och handlingsplanen från NPT-översynskonferensen samt få till stånd en generell kärnvapenedrustning och nedrustning av taktiska kärnvapen. Stödet för resolutionerna har gradvis ökat, inte minst inom EU, där samtliga icke-kärnvapenstater 2009 för första gången röstade för resolutionen.

NAC består utöver Sverige av Brasilien, Egypten, Irland, Mexiko, Nya Zeeland och Sydafrika. Efter NPT-översynskonferensen 2005 har verksamheten inom NAC i viss utsträckning avtagit, delvis mot bakgrund av det internationella samfundets ökade fokus på icke-spridningsfrågor snarare än nedrustningsfrågor. Utskottet konstaterar att Egyptens agerande i samband med översynskonferensen 2005 vållade problem i NAC-samarbetet. NAC har dock fortsatt sitt arbete och har lagt fram arbetspapper vid de förberedande konferenserna 2007, 2008 och 2009 inför 2010 års översynskonferens av icke-spridningsfördraget.

Efterlevnaden av icke-spridningsavtalet kontrolleras av Internationella atomenergiorganet (IAEA). Utskottet anser, liksom regeringen, att IAEA:s mandat begränsas av att endast deklarerade anläggningar får inspekteras

och att oanmälda inspektioner inte får göras. År 1997 antogs det s.k. tilläggsprotokollet, vilket ger rätt till ökat tillträde för IAEA och ökad tillgång till information. 137 stater har undertecknat och 84 stater har ratificerat tilläggsprotokollet. Sverige ratificerade tilläggsprotokollet 1998 men fick vänta på övriga EU-länder och Euratom tills det kunde träda i kraft. Detta skedde den 30 april 2004.

Utskottet vill sammanfattningsvis understryka att kärnvapenstaterna måste uppmanas att påskynda nedrustningen som syftar till en total eliminering av såväl taktiska som strategiska kärnvapen, att förhandlingar om ett förbud mot framställning av klyvbart material avsett för kärnvapen (FMCT)¹⁴ måste inledas utan ytterligare fördröjning, att alla stater som inte redan gjort så måste uppmanas att ratificera provstoppsavtalet (CTBT) och att kärnvapenstaterna måste förbinda sig att inte utveckla nya kärnvapen.

Vad gäller de motionsvis framförda kraven på att Sverige bör verka för ett internationellt förbud mot klusterbomber, att Sverige bör intensifiera sina ansträngningar i arbetet för att minska antalet små och lätta vapen, att regeringen bör anta ett övergripande handlingsprogram för nedrustning som ska syfta till att ett toppmöte om nedrustning i enlighet med rekommendation nr 59 äger rum inom FN:s ram inom en treårsperiod vill utskottet anföra följande:

Utskottet vill understryka att spridningen av konventionella vapen, inte minst små och lätta vapen, utgör en påtaglig världsomspännande fara som bidrar till att underblåsa många väpnade konflikter. Utskottet noterar att FN antog ett handlingsprogram för att bekämpa illegal handel med lätta vapen 2001 och att EU 2005 antog en strategi för bekämpning av olaglig ansamling och handel med små och lätta vapen. Sverige har bilateralt och genom EU på olika sätt bidragit till genomförandet av EU-strategin och FN:s handlingsprogram för att bekämpa illegal handel med lätta vapen från 2001, bl.a. genom stöd till förstöring av lätta vapen och bekämpning av spridningen av sådana vapen. Utskottet noterar att alla avtal som EU ingår med tredjeland, enligt ett beslut 2008, ska innehålla en s.k. SALW-klausul, dvs. en bestämmelse som förpliktar avtalsparterna att följa existerande internationella överenskommelser om motarbetande av överdriven anhopning av SALW och olaglig handel med sådana vapen. FN-förhandlingarna om spårning och märkning av små och lätta vapen resulterade i antagandet i generalförsamlingen december 2005 av ett särskilt instrument.

Vad gäller klusterammunition konstaterar utskottet att denna typ av ammunition skapar och har skapat allvarliga humanitära problem. Det har varit Sveriges övergripande målsättning att få till stånd en ambitiös och effektiv internationell reglering av densamma. Ett led i detta arbete har varit det svenska stödet och medverkan i den s.k. Osloprocessen, vilken har resulterat i upprättandet av en konvention om klusterammunition.¹⁵

¹⁴ Fissile Material Cut-off Treaty (FMCT).

¹⁵ The Convention on Cluster Munitions (CCM).

Utskottet välkomnar att Sverige den 3 december 2008 undertecknade denna konvention, vilken träder i kraft sex månader efter att den trettonde staten har ratificerat densamma. Utskottet noterar med tillfredsställelse att konventionen ratificerades av den trettonde staten den 16 februari 2010, vilket innebär att den kommer att träda i kraft den 1 augusti i år. Utskottet vill, mot bakgrund av det stora mänskliga lidande som har vållats av klustervapen i olika konfliktområden, framhålla vikten av att ratificeringsprocessen fullföljs skyndsamt. I februari 2010 hade konventionen undertecknats av 104 stater.¹⁶

Utskottet konstaterar att bombkapsel 90 ska avvecklas i enlighet med Oslokonventionen.

Utskottet noterar vidare att Sverige sedan länge har stött arbetet kring klusterammunition inom ramen för FN:s konvention (1980) om konventionella vapen (CCW),¹⁷ vilken är en ramkonvention med bifogade protokoll som syftar till att förbjuda eller begränsa användningen av vapenkategorier som kan anses vara ytterst skadebringande eller har urskillningslösa verkningar.

Ett antal länder med betydande arsenaler av klusterammunition – enligt vissa beräkningar omkring 90 % av världens totala innehav – står utanför den process som lett till konventionen om klusterammunition. Flera av dessa länder medverkar däremot i arbetet inom CCW. Dit hör USA, Ryssland, Kina, Sydkorea, Indien, Pakistan, Israel m.fl. Sverige kommer därför att fortsätta att vara pådrivande i CCW-förhandlingarna.

Utskottet anser mot bakgrund av ovanstående att motionsyrkandena är tillgodosedda. Utskottet anser att motionerna *2009/10:U231 (s)*, *2009/10:U340 (s)* yrkandena *44*, *45* och *49* kan avstyrkas.

¹⁶ För mer utförlig information rörande konventionen om klustervapen och ratificeringen av densamma hänvisas till <http://www.clusterconvention.org/>.

¹⁷ Convention on Conventional Weapons (CCW).

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Globala utmaningar, punkt 2 (s, v, mp)

av Carina Hägg (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Hans Linde (v), Carin Runeson (s), Olle Thorell (s), Ameer Sachet (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:U340 yrkandena 44, 45 och 49 samt avslår motion 2009/10:U231.

Ställningstagande

En politik för fred och mänsklig säkerhet utgår från våra värderingar om frihet, jämlikhet och solidaritet. Rättvisa, såväl mellan människor som mellan länder och regioner, är vårt medel, men också vårt mål. I en värld som upprustar alltmer behövs aktiva röster för nedrustning. Sverige har en lång och stolt tradition att förvalta.

Det är sorgligt att se hur utrikesministerns svala engagemang för nedrustningsfrågorna tillåts sätta sin prägel på den borgerliga regeringens utrikespolitik. Man förslösar ett värdefullt arv. Detta blir särskilt tydligt sett mot den internationella arenan där en ny progressiv president i USA gjort klar skillnad. I september ledde USA:s president själv ett möte om nedrustning i FN:s säkerhetsråd. USA och Ryssland sitter i nedrustningsförhandlingar. Sverige måste bidra till konkreta resultat för nedrustning och icke-spridning.

Den socialdemokratiska regeringen var aktiv i nedrustningsarbetet. Den sjösatte olika partnerskap med andra länder och tillsatte bl.a. Blixkommisionen för att ta fram nya initiativ och idéer. Regeringen borde tydligt visa sin vilja att ställa sig bakom den nedrustningstradition som så länge varit en hörnsten i svensk utrikespolitik. Det är alarmerande att världens militärutgifter återigen ökar och har stigit med 45 % sedan 1999 enligt Sipri. Det internationella nedrustningsarbetet måste ta ny fart. Mer måste göras. Kärnvapenhotet är långt ifrån avvärjt. Tvärtom har det ökat.

Målet är en fullständig avveckling av massförstörelsevapen, såväl biologiska och kemiska som nukleära. Att förhindra spridning är en viktig del av nedrustningsarbetet. För att nå detta måste kärnvapenmakterna omedel-

bart minska innehavet. De samlade kärnvapenstyrkorna i världen, främst USA:s och Rysslands, skulle kunna förstöra allt liv på jordklotet flera gånger om. Enligt Blixkommissionen uppgår världens samlade aktiva och utplacerade kärnstridsspetsar till omkring 12 000. Det ligger i mänsklighetens och världssamfundets intresse för överlevnad och gemensam säkerhet att alla kärnvapen elimineras.

Den fortgående kärnvapenmoderniseringen innebär ett ohyggligt slöseri med resurser. Flera kärnvapenmakter vägrar i dag att gå med på verklig nedrustning och moderniserar i stället sina kärnvapenarsenaler. Till detta kommer att ett antal länder som inte tidigare var kärnvapenmakter nu skaffat sig kärnvapen och att risken för ytterligare spridning även i fortsättningen är stor. Det finns också risk att kärnvapen sprids till icke-statliga aktörer, exempelvis terroristgrupper. För att lyckas med nedrustningsarbetet krävs mycket tuffare kontrollregimer. Vi vill se ett starkare IAEA med starkare kontrollmöjligheter.

Icke-spridningsavtalet (NPT) innehåller tre komponenter. Kärnvapenstaterna förbinder sig att inte överlåta kärnvapen eller kunskap om kärnvapen och kärnvapenteknologi till andra stater. Samtidigt lovar övriga stater att inte skaffa kärnvapen. I avtalet förbinder sig de länder som har kärnvapen också att arbeta för en fullständig kärnvapenedrustning. NPT är satt under stor press. Det står klart att världen är i stort behov av nya initiativ i nedrustnings- och kontrollarbetet, samtidigt som det för oss socialdemokrater är viktigt att NPT stärks och att de utfästelser som är gjorda i avtalet införlivas.

Den oberoende internationella kommissionen om massförstörelsevapen med Hans Blix som ordförande presenterade i juni 2006 sin rapport med en rad konkreta förslag om hur världen ska kunna befrias från kärnvapen, biologiska och kemiska vapen. Rapporten analyserar ingående de hot som världen lever under i dag, främst 27 000 kärnvapen och ansträngningar av enskilda stater och kanske terrorgrupper att utveckla eller komma över olika slag av massförstörelsevapen.

Blixkommissionens rapport, en gediget utarbetad skrift som fortfarande äger aktualitet, lades fram vid en tidpunkt då det globala samarbetet för nedrustning gått i stå. Den sextionde sessionen av FN:s generalförsamling lyckades inte få medlemsländerna att acceptera några åtaganden på nedrustningsområdet.

I dag finns en strimma av hopp. För första gången på länge finns ett stigande internationellt intresse för nedrustning, och vi ser positiva signaler från både USA och Ryssland.

Nedrustningskonferensen i Genève lyckades i maj 2009 efter tolv års dödläge i förhandlingarna enas om ett arbetsprogram, vilket hade varit ett viktigt steg framåt i kampen för nedrustning. Tyvärr blockerade sedan Pakistan vidare arbete med detta program, och man tvingades tyvärr avsluta 2009 års förhandlingar utan resultat. Det är viktigt att man inför 2010 års

förhandlingar lyckas anta ett arbetsprogram som gör att man kan inleda förhandlingar om FMCT (avtal om förbud av produktion av klyvbart material för vapenändamål).

Slutsatsen av detta faktum bör vara att det är nödvändigt att pröva nya vägar för att få fart på de globala nedrustningssamtalen. Blixkommissionen kan genom sin sammansättning sägas utgöra ett gott tvärsnitt av hur världens främsta nedrustningsexperter ser på läget. Genom att välja ut några av dess 60 förslag och driva dem i internationella forum skulle den svenska regeringen kunna lämna ett viktigt bidrag till att hantera en av vår världs ödesfrågor.

Sverige har dock fortsatt hålla en låg profil och agerade exempelvis inte i *Nuclear Suppliers Group* när det gällde att godkänna överenskommelsen mellan USA och Indien, något som riskerar att försvaga NPT. Den borgerliga regeringen var också mycket tveksam till att skriva under Osloprocessens avtal om förbud mot klusterbomber, även om man – glädjande nog – till slut gjorde så.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:U210 av Staffan Danielsson och Jörgen Johansson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i FN bör driva på för en internationell deklARATION mot terrordåd.

2007/08:U349 av Veronica Palm m.fl. (s):

32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om brist på rättssäker behandling rörande de s.k. CIA-flygningarna och CIA-lägren.

2007/08:U352 av Urban Ahlin m.fl. (s):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kampen mot terrorismen.

2007/08:Sf348 av Tomas Eneroth m.fl. (s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder mot terrorism och dess negativa konsekvenser för migrationens positiva sidor.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:U283 av Staffan Danielsson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att benämna terrordåd vid deras rätta namn och arbeta för att detta sprider sig.

2008/09:Fö293 av Anders Karlsson m.fl. (s):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utvärdering av arbetet med säkerhetssektorsreformer i Afghanistan.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:U214 av Jörgen Johansson och Annie Johansson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skyndsamt analysera ett svenskt medlemskap i Nato.

2009/10:U231 av Susanne Eberstein och Eva Sonidsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en kärnvapenfri zon i Europa.

2009/10:U233 av Inger Jarl Beck och Åsa Lindestam (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges förnyade handlingsplan för FN:s säkerhetsråds resolutioner 1325 och 1820.

2009/10:U236 av Finn Bengtsson och Annicka Engblom (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av förutsättningarna för svenskt medlemskap i Nato.

2009/10:U251 av Peter Rådberg och Bodil Ceballos (båda mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att prioritera en uppbyggnad av nationella resurser som kan användas till att förebygga väpnade konflikter i olika konfliktområden i världen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppbyggnad av en "International Prevention Group".
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stegvis avsätta ekonomiska resurser för en uppbyggnad av strukturer, mekanismer och processer för förebyggande av väpnad konflikt.

2009/10:U264 av Désirée Pethrus Engström (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att EU fullt ut implementerar resolution 1325.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det inom EU bör sättas upp tydliga mål i syfte att implementera resolutionen vid hantering av olika konflikter.

2009/10:U277 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att alla FN:s medlemsländer ska anta och uppfylla resolution 1325.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att integrera ett genusperspektiv i all fredsfrämjande verksamhet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i alla internationella insatser bör erbjuda stöd och rehabilitering på plats åt våldtagna kvinnor.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att fler kvinnor ska finnas med i Sveriges internationella styrkor.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genusfrågor bör få ett större utrymme i utbildningen av insatsstyrkorna.

2009/10:U279 av Rolf K Nilsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en svensk fredskår, som kan vara ett komplement i biståndsarbetet, bör införas.

2009/10:U280 av Isabella Jernbeck (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för ett framtida svenskt Nato-medlemskap.

2009/10:U306 av Patrik Forslund (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör söka medlemskap i försvarsalliansen Nato.

2009/10:U329 av Mats G Nilsson m.fl. (m, c, fp, kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svenskt medlemskap i Nato.

2009/10:U338 av Peter Rådberg m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen måste återkomma till riksdagen med en tydligare målsättning för den svenska civila och militära insatsen i Afghanistan, inklusive en s.k. Exit Strategy för den svenska och den internationella militära verksamheten.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en internationell Exit Strategy för regionen som bl.a. ska innehålla att de afghanska och pakistanska regeringarna successivt övertar sin egen säkerhet i området.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen måste verka för att FN tar initiativ till att fredsförhandlingar inleds med alla parter i konflikten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska vara i Afghanistan på ett rent FN-mandat som har till syfte att bidra till fred och säkerhet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i kontakter med företrädare för den amerikanska regeringen ska kräva att USA:s krigföring i Afghanistan måste upphöra.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kraftigt öka det civila biståndet och samtidigt gradvis avveckla den militära insatsen i Afghanistan.

2009/10:U340 av Urban Ahlin m.fl. (s):

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 4.8 Rättssäkerhet i kampen mot terrorism.
41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 6.1 Nya hot och en modern säkerhetspolitik.
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 6.2 Kvinnor i konflikter.
43. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 6.3 EU:s krishantering.
44. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 7 En offensiv nedrustningspolitik.
45. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 7.1 Massförstörelsevapen.
49. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 7.5 Socialdemokraternas tolvpunktsprogram för nedrustning: En svensk offensiv mot massförstörelsevapen och för nedrustning.
71. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.8 Säkerhet och konflikter.

2009/10:Fö263 av Anders Karlsson m.fl. (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges militära alliansfrihet.

2009/10: MJ468 av Lars Ohly m.fl. (v):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att risk för konflikter på grund av klimatförändringarna måste högre upp på den internationella politiska agendan.